

‘In 1983 is de Wagner-interesse voor mij echt doorgebroken’

door Minze bij de Weg

Johan Maarsingh nam na vijftien jaar afscheid van het bestuur

Vorig jaar nam Johan Maarsingh na vijftien jaar afscheid als bestuurslid van het Wagner Genootschap. De *Wagner Kroniek* ging bij hem langs en trof een gedreven Wagner liefhebber aan. Namen van dirigenten en zangers vliegen je om de oren als je met hem praat en data van uitvoeringen en opnamen worden achteloos rondgestrooid. Het is duidelijk, voor Johan Maarsingh is Wagner meer dan zomaar een componist.

Johan zoals velen hem hebben leren kennen, achter de knoppen tijdens het studieweekend in Mennorode

Uiteraard is Johan Maarsingh verschillende malen in Bayreuth geweest: zeven keer in totaal. Het lijkt erop of die bezoeken in grote lijnen een tienjarige cyclus kennen. Zijn eerste bezoek dateert uit 1987 toen zijn muziekleraar drie personen, onder wie Johan, meenam naar het Wagner Walhalla. Hij zag er toen de *Meistersinger* en bracht zijn eerste bezoek aan huis Wahnfried. In 1997 ging hij als stipendiaat van het Wagnergenootschap. James Levine dirigeerde toen de *Ring*. Weer tien jaar later bezocht hij de *Ring* van Thielemann. En vorig jaar stonden *Tristan und Isolde* en *Parsifal* op het programma. ‘Hoe Wagnergek kun je zijn?’ zegt hij daarover. ‘Op 1 augustus met de Flixbus naar Bayreuth. Je zit daar wel tien uur in, maar het kost maar 33 euro. Op 2 augustus heb ik de *Tristan* gezien, op 3 augustus de *Meistersinger* op iPad. Voor mij was die *Tristan* van 2017 op muziekgebied de gebeurtenis van het jaar.’

Het bezoek aan *Parsifal* bracht helaas niet wat hij verwachtte, want juist die dag was dirigent Hartmut Haenchen ziek en nam Marek Janowski de voorstelling over. ‘Ik had mij enorm op Haenchen verheugd.’ Wel heeft hij later de *Parsifal* van Haenchen alsnog op de radio gehoord.

‘Ik vond zijn uitvoering lijken op Boulez, daar ben ik in 2004 bij geweest. Dat interview met Haenchen (zie *Wagner Kroniek* 57.3) waarin hij zei dat Bychkov het volgend jaar weer op de oude manier ging doen had een wrang einde.’ Waarmee Johan Maarsingh niet wil zeggen dat een uitvoering van een Wagneropera niet langzaam mag zijn. ‘Ik houd wel van een extreem langzame *Parsifal*, maar het moet boeiend blijven.’

Een fan van Haenchen is hij echter wel, zeker ook vanwege diens vele onderzoek. ‘Ze zouden die man een zak met geld moeten geven en een goede *Tannhäuser*-opname laten maken omdat hij doet wat Wagner gewent heeft maar nooit in de partituur heeft opgenomen. Ik heb me voor twee studieweekenden van het Wagnergenootschap daarmee beziggehouden. Het is een warboel.’

Dirigentenman

Wie uit het voorgaande afleidt dat voor Johan Maarsingh dirigenten belangrijk zijn heeft het bij het rechte eind. 'Ik ben een dirigentenman. En mijn favoriete Wagnerdirigent is Furtwängler. Die man heeft grip op de partituur, hij vertelt een verhaal.'

Vanwege zijn slechtiendheid kan hij zich ook volledig concentreren op de muziek. 'Het voordeel van slechtiendheid is dat je niet wordt afgeleid door het regisseurtheater. Ik noem het regisseursterreur.'

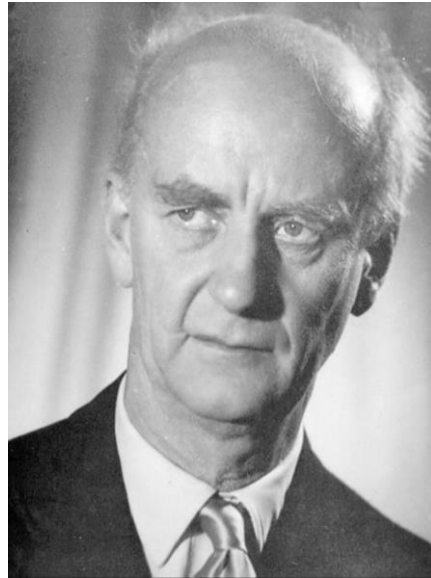
Het leven van Johan Maarsingh is bepaald door de hersenschade die hij vanaf zijn geboorte heeft.

Daardoor werd hij spastisch aan één kant en in hoge mate slechtiend. Een flink deel van zijn jeugd bracht hij door in de Sint Maartenskliniek in Nijmegen. 'Het onderwijs daar was heel goed,' zegt hij daarover. Toch was de verwachting dat hij het met leren niet ver zou schoppen, maar zelf dacht hij daar anders over. Na de mavo volgden, eenmaal van de Sint Maartenskliniek af, havo en atheneum en vervolgens een studie muziekwetenschap aan de universiteit van Utrecht.

Hij had altijd een grote belangstelling voor muziek. 'Ik ben bezeten van muziek, maar omdat ik spastisch ben kan ik niet een instrument bespelen, al heb ik wel eens wat orgelbegeleiding gedaan.

Ik heb ook wel eens een dag geprobeerd of werken in een platenzaak ging, maar ik ben veel te langzaam. Gelukkig bleek ik aanspraak te kunnen maken op een Wajong uitkering.'

De studie muziekwetenschap lag in deze situatie voor de hand en bleek een gouden greep. In 1994 studeerde hij af op de receptie van de muziek van Anton Bruckner in Nederland.

Wilhelm Furtwängler

Wagner als therapie

Richard Wagner kwam rond 1980 op zijn pad door zijn toenmalige muziekleraar. 'De eerste Wagner die ik hoorde was de *Holländer* onder Franz Konwitschny. In 1983 zond radio 4 op Witte Donderdag een *Parsifal* uit Bayreuth onder James Levine uit. Toen ben ik definitief 'gevallen' voor Wagners muziek en zijn *Parsifal* in het bijzonder. Sindsdien wilde ik luisteren wanneer er een *Parsifal* op de radio was. In 1983 is de Wagner-interesse voor mij echt doorgebroken.

Ook in 1983 zag ik in de NCRV-gids een *Ring* aangekondigd staan, de *Ring* van Solti. Daarvan heb ik toen de eerste drie delen gehoord. Tot mijn verbazing werd er na afloop boe geroepen en niet zo zuinig ook.'

In de jaren daarna was vakantie vieren voor hem naar Bayreuth luisteren. 'Een gouden moment was 1985. Mijn ouders waren op vakantie en op 25 juli zonden ze *Tannhäuser* uit. *Tannhäuser* heb ik leren kennen door het programma operamatinee van Menno Feenstra. Op 26 juli was de *Parsifal*-dag live.

Dat was extreem langzaam, maar wat mooi!

Die opname heeft voor mij een wat therapeutische betekenis. Als ik na de hydrotherapie het zwembad uit moet, moet ik na de trap een diepe stap naar beneden maken. Een paar keer is het gebeurd dat mijn lichaam dacht: je bekijkt het maar, ik doe het niet. Maar ik heb een truc: op het eind van de eerste akte van *Parsifal* heb je dat lang aangehouden akkoord in de blazers en dan klinkt ergens een diepe pizzicatotoon in de contrabassen. En bij Levine in '85 was het echt zo van ja, nou zijn we op het eind. Als ik die stap maak moet ik altijd denken aan dat akkoord, als die pluk komt heb ik die voet op de grond. Tot op heden werkt het.'

Levensbeschouwing

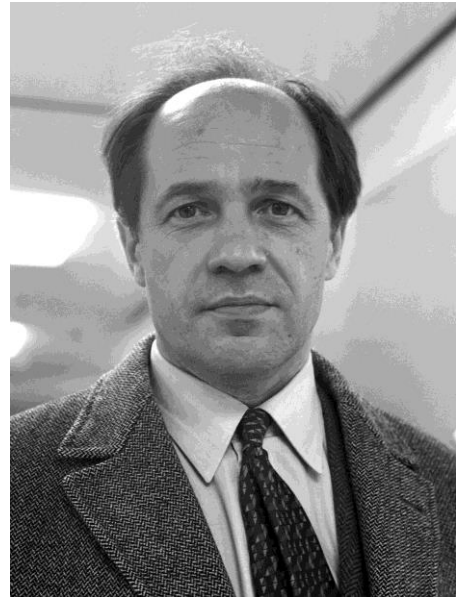
Wie zich met Wagner bezighoudt kan natuurlijk niet om diens leven, uitlatingen en geschriften heen. Dat doet Johan Maarsingh ook niet.

'Wagner en levensbeschouwing hebben voor mij een verband. Na een heel nare mededeling door een arts was mijn eerste gedachte Tristans 'Muss ich dich so verstehen?' 'Ja, dat moet je, maar je moet wel

verder, je mag niet opgeven'. Muziek en een citaat uit een libretto kunnen troost en bemoediging geven.

Je hebt natuurlijk ook dat andere aspect van Wagner, het antisemitisme. Ik heb *Das Judentum in der Musik* gelezen, een van de weinige geschriften die zich relatief gemakkelijk laat lezen. Iedere keer heb ik gedacht: waar heb zo'n jongen dat voor nodig? Misschien spring ik van de hak op de tak, maar in 2013 had de WDR een programma over de muziek die Wagner had beïnvloed, waar hij een bijzondere band mee had. Daar zat onder andere de ouverture *Das Märchen von der schönen Melusine* van Mendelssohn bij, een Joodse componist. Van bepaalde stukken kon Wagner niet loskomen. Dan denk ik: waarom ga je zo te keer?

Ik kwam bij Wagner via de componisten Mahler en Bruckner. Mahler was de grootste Wagnerdirigent ter wereld. Hij was de eerste die de *Meistersinger* en *Götterdämmerung* onverkort in Wenen liet horen. Als Mahler zoveel Wagner heeft gedirigeerd, dan kan het toch niet verkeerd zijn dat ik van Wagner houd?

Pierre Boulez

Bestuurslid

Johan Maarsingh is dit jaar vijftienvintig jaar lid van het Wagner Genootschap. In 1997 was hij een van de stipendiaten die naar Bayreuth werden uitgezonden. 'Ik was nog geen 35, dus dat kon. Ze zeiden: je hebt wat met Wagner en we willen je graag sturen.' Een paar jaar later, in 2002, werd hij gevraagd voor het bestuur. 'Ik zou als musicoloog een en ander kunnen bijdragen.'

Dat heeft hij inderdaad gedaan. Als bestuurslid heeft hij onder andere thema's aangeleverd voor de studieweekends. Overigens zat hij vanaf 1997 al in de weekendcommissie.

'Het eerste studieweekend dat ik heb meegemaakt ging over *Götterdämmerung* (1994). Ook heb ik lezingen gegeven over diverse opera's, onder andere *Tannhäuser* en *Der fliegende Holländer*. En ik heb een keer een lezing van anderhalf uur gehouden over het voorspel bij de derde akte van *Parsifal*. Om die reden is Leo Cornelissen, nu voorzitter van het Wagner Genootschap, toen voor het eerst naar het weekend gegaan.

De uitvoering van dat voorspel, in Bayreuth, onder leiding van Pierre Boulez was zo bijzonder, toen heb ik dat ervaren als het mooiste van Wagner dat ik ooit had gehoord. De mooiste kleuren door een gordijn van dauwwater. Een componist-dirigent als Boulez was daartoe in staat.'

In 2017 zat zijn bestuursperiode erop. 'Intussen was de regel ingevoerd dat bestuursleden een maximale tijd in het bestuur konden zitten. Dat vind ik goed. Er is in de tussentijd ook zoveel gebeurd en het bestuur is zoveel professioneler geworden. Ik heb het enorm naar mijn zin gehad.'

Naast de activiteiten voor de weekends schreef Johan Maarsingh in de loop van de jaren talloze artikelen voor de *Wagner Kroniek*. Zo loopt er van zijn hand een uitgebreide serie over de muzikale geschiedenis van de Bayreuther Festspiele en onlangs begon hij met een nieuwe serie over vrouwen in het leven van Richard Wagner.

Alles in de mediaplayer

Wie zo met muziek is vergroeid verwacht je in een huis vol cd's aan te treffen. Dat is echter allerminst het geval. Een eenvoudige kast met cd-opnamen is alles. Plus de nodige apparatuur natuurlijk. Daar zit het geheim. 'Ik had zoveel cd's dat ze niet meer bij mij in huis pasten. Die liggen tegenwoordig bij mijn ouders. Alles zit nu in mijn mediaplayer. Ik mis alleen de bijbehorende boekjes wel.'

Wagner, Wagner, Wagner, kan hij een dag zonder? Dat blijkt erg mee te vallen.

'Er zijn heel wat weken dat ik niet naar Wagner luister en dat is maar goed ook. Maar onder de operacomponisten vind ik hem toch wel de belangrijkste. En *Parsifal* en *Tristan und Isolde* zijn mijn favorieten.'